

Datum: 2013-03-22

Svenska Kraftnät
Marie Lindh
Box 1200
172 24 Sundbyberg
[Adress 3]

Hej Marie!

Jag har som privatperson tagit del av Svenska Kraftnäts inbjudan till samråd om planerad elförbindelse mellan stationerna Skogssäter och Stenkullen, dnr 2012/1165, dels genom att ha läst er rapport Samrådsunderlag för planerad 400 kV-ledning Skogssäter-Stenkullen, dels genom att närvara på ert samrådsmöte om frågan i Alafors den 6 februari 2013.

Jag och min familj bor i Nödinge, Ale kommun, och ert förslag om att bygga en ny luftburen 400 kV-ledning berör mig så tillvida att den kommer att gå genom marker som utgör mina viktigaste rekreativmiljöer. I första hand tänker jag på Alefjäll, där jag under senare år som privatperson genomfört egna biologiska inventeringar, men även övriga delar av Ale kommun utgör viktiga delar av mitt hemområde. Svartedalen är en annan miljö som jag då och då besöker på min fritid.

Min bakgrund är att jag är utbildad ekolog och yrkesverksam som miljöspecialist på ett statligt verk, jag har tidigare varit kommunbiolog i Ale kommun i 14 år och jag har däremellan arbetat som MKB-samordnare och miljöansvarig i infrastrukturärenden på ett större konsultföretag i Göteborg.

Sammanfattning av mina synpunkter på utbyggnadsförslaget

- Behovet av den nya kraftledningen är oklart och bygger på prognoser om en samhällsutveckling som inte är hållbar.
- En ny luftburen 400 kV-ledning är ett exempel på ett otidsenligt och föga framsynt sätt att samhällsplanera, i synnerhet i en expansiv Göteborgsregion. Om ledningen behövs, bör den istället läggas som markkabel mellan de båda stationerna. Tekniken finns och intrycket är att Svenska kraftnät överdriver riskerna för driftsäkerheten med markkablar. Man bör då i första hand leta efter en korridor där detta är så genomförbart som möjligt (där det går lätt att gräva ner den utan konflikter) och i andra hand gå i redan befintliga kraftledningsgator.
- Med tanke på de höga natur- och rekreativvärdena i Alefjäll, både i Ale och Lerums kommun, är en ny luftburen 400 kV-ledning i alternativ J, K eller FG oacceptabel. Av samma skäl är konflikterna genom Svartedalen oacceptabla.
- Om samhället, mot all förmodan, skulle acceptera en luftburen ledning mellan de båda stationerna, bör en dragning öster om Göta älv ända från Trollhättan till Stenkullen ses över en gång till för att undvika intrång i Svartedalen. En sådan luftledning måste i största möjliga mån följa befintliga kraftledningar men inte gå så långt österut som det avförda alternativet som snarast är ett hån mot naturvärden i regionen. Konflikter med tätortsmiljöer bör under alla förhållanden undanröjas genom att markförlägga ny kabel eller gräva ner befintliga mindre luftledningar och på så sätt lämna plats för den nya ledningen.

- Utredningsrapporten har en layout som gör det tydligt att hänga med men utredningsarbetet tycks ha utgått från helt felaktiga förutsättningar, vilket lett till allvarliga brister i materialet och en rapport som inte är tillfyllest som underlag till beslut om val av korridor inför det fortsatta arbetet. Genom att fortsätta den inslagna linjen och välja det föreslagna huvudalternativet riskeras ett tvärstopp i ett senare planeringsskede, vilket innebär omtag och betydande förseningar i tidplanen samt onödigt höga utredningskostnader.

Behovet av elförbindelsen

Utbyggnaden av elförsörjningen baseras idag på grundförutsättningen om fortsatt ökad energiförbrukning. Samtidigt ökar effektiviteten och det finns stora marginaler för fortsatt effektivisering. Moderna maskiner, ny belysningsteknik, bättre isolering mm minskar energibehovet.

Fortsatt ökat resursuttag som följd av ekonomisk tillväxt är långsiktigt omöjligt med hänsyn till planeten Jordens fysiska begränsningar. Mot den bakgrunden bör all planering inriktas på anpassning efter tillgångarna, inte fortsatt obegränsad tillväxt. Detta gäller naturligtvis även Svenska Kraftnät och planeringen av elförbindelser.

Utbyggnad av vindkraft, bättre utnyttjande av spillvärme och tillvaratagande av solenergi med solceller och solfångare mm ger sammantaget betydande energitillskott som till viss del kan ersätta storskaliga anläggningar baserade på fossila energikällor inklusive kärnkraft. De förnybara energikällorna kan utnyttjas lokalt utan behov av allt mera omfattande elöverföring med långa 400 kV-ledningar.

Svenska Kraftnät motiverar den nya elförbindelsen Skogsäter-Stenkullen med utbyggnad av vindkraftsproduktion i Dalsland, Bohuslän och Västergötland. Denna motivering framstår som dåligt underbyggd i kategorin ”greenwash”. Mer undanskynt redovisas att motivet är storskalig överföring från Norge, troligen för vidare transfer söderut i Europa. Detta tänkande, baserat på storskalig expansion av elanvändning och elnät går helt emot ovan beskrivna behov av anpassning till långsiktig hållbarhet och lokal energiförsörjning.

Framsynt samhällsplanering

Göteborgsregionen är idag en mycket expansiv region med stora planer på regionförstoring. Ale kommun är sedan utbyggnaden av ny väg E45 och ny pendeltågstrafik på NorgeVänernbanan särskilt intressant för tätortsexpansion men man kan också förutspå en förtätning (förhoppningsvis en styrd sådan) av bebyggelse på landsbygden.

Samtidigt framstår behovet av rekreationsområden kring Göteborg som allt viktigare och man diskuterar införande av s k Gröna kilar kring Göteborg, liksom dem man redan har i Stockholmsområdet. Dessa gröna kilar är samtidigt ett sätt att bevara eller t o m utveckla den biologiska mångfalden i ett område där den biologiska mångfalden idag är hotad. En mycket naturlig sådan grön kil är vildmarksområdet Vättlefjäll-Alefjäll-Risveden. En annan är Svartedalen-Bredfjället.

Ale kommun, i synnerhet den södra och mellersta delen, behöver därför i första hand reserveras som rekreativområden, tätortsexpansion vid befintliga tätorter samt för en kontrollerad förtätning av bebyggelse på landsbygden på ett för samhället uthålligt sätt. Att i detta sammanhang planera för ytterligare en ny luftledning med delvis nya kraftledningsgator genom denna del av Ale kommun framstår inte som någon god samhällsplanering. Argumenten att man inte skulle kunna samförlägga flera större kraftledningar i samma ledningsgata för att man då tillfälligt måste stänga av strömmen under byggskedet på gata överslag eller för att man vill skapa en större robusthet mot olyckor som kan drabba flera ledningar samtidigt, kan för ett ögonblick verka logiska, men i ovannämnda större perspektiv är det inte acceptabla motiv. Att stänga av strömmen i befintlig kraftledning är en planeringsfråga som ger tillfälliga störningar men som inte ger en irreversibel skada som en ny luftledningsgata gör. När det gäller risker och robusthet, så finns alternativ där riskerna och konsekvenserna kan minimeras på annat sätt och man bör även ifrågasätta vilka risker som är de största för elförsörjningen i ett modernt samhälle, kanske är det snarare illasinnade hackers.

Man kan helt enkelt inte bygga en ny luftburen kraftledning varje gång någon vill tjäna pengar på storskalig kraftöverföring, i synnerhet inte i en expansiv storstadsregion.

Natur- och rekreationsvärden i Alefjäll

Alefjäll utgörs av ett småskaligt sprickdalslandskap med en riktning hos sprickorna som skapat ovanligt många nord- och östvända bergbranter, ofta med våtmarker eller sjöar nedanför. Detta har gett miljöer med ett fuktigt mikroklimat samtidigt som rationellt skogsbruk undantagits just i många av branterna. I dessa miljöer växer relativt opåverkad naturskog med gott om död ved, ett fuktigt mikroklimat, stort inslag av lövträd samt rikligt med både lodytor och blockbranter, något som gett goda förutsättningar för hög biologisk mångfald och förekomst av arter som är naturvårdsintressanta och saknas på många håll mellan dessa branter. Förutom branterna finns flera större våtmarker med mycket höga naturvärden i Alefjäll samt skogsgårdar med inägor och vägrenar som hyser rester av naturlig, hävdgynnad ängsflora.

Dessa förutsättningar gav mig en anledning att titta närmare på ovannämnda branter och jag har under drygt en handfull år genomfört biologiska inventeringar i dessa miljöer på min fritid. Även en del andra miljöer i Alefjäll har inventerats. Resultaten har sammanställts i två rapporter, Nord- och östvända branter i Alefjäll, Ale kommun samt Alefjälls övriga områden med förhöjda naturvärden, Ale om Lerums kommuner. Totalt har ca 500 arter noterats i 14 branter och ytterligare något hundratal arter i de övriga objekten. Rapporterna har skickats över till er som information om naturvärdena i Alefjäll, men ingår inte i detta yttrande, då en del av uppgifterna är känsliga för spridning.

Av de ovannämnda 500 arterna i branterna är 5 st rödlistade, 17 st är skogliga signalarter, ett 10-tal är sällsynta och över 30 st är mindre allmänna arter. 11 arter är fridlysta (förutom övriga fågelarter).

Flera av branterna är utpekade av Skogsstyrelsen som nyckelbiotoper eller naturvärden och någon är också skyddad som biotopskydd. Nära hälften av de branter jag besökt och som har förhöjda naturvärden är emellertid inte noterade av Skogsstyrelsen i deras nyckelbiotopsinventering och flera av de branter som utpekats som naturvärde har så höga naturvärden att hela eller delar av dem bör uppgraderas till nyckelbiotoper.

I en av branterna gjordes 2007 den första observationen av brandticka i denna del av landet. Jag har fram till dags datum följt artens utveckling på denna lokal och har funnit den på totalt 15 lågor, vara tre är tallågor (ovanligt för arten). Arten som alljämt finns kvar i god numerär inom området är rödlistad, mycket sällsynt med en östlig utbredning i landet och en mycket god signalart. Brandticken signalerar alltid skogsområden med höga naturvärden. Den förekommer nästan enbart i gamla, orörda och måttligt påverkade granskogar med grova lågor i sena nedbrytningsstadier och tycks kräva biotoper med konstant hög och jämn luftfuktighet. Den uppträder dessutom enbart på lågor i en viss successionsfas efter klibbticka. Arter som på detta sätt är direkt beroende av andra specifika vedsvampar ställer vanligtvis extra höga krav på sin livsmiljö och påträffas huvudsakligen i landskapets mest exklusiva och mest skyddsvärda naturskogar. Studien i Alefjäll är intressant för förståelsen av artens ekologi i landet. Rapporten om brandtickelågorna skickas till er i ett separat e-mail och ingår inte i detta yttrande.

Den ovannämnda lokalen för brandticken ligger i den utpekade korridoren för huvudförslaget i Alefjäll (I-J) och är inte noterad i Svenska kraftnäts samrådsunderlag.

Gemensamt för de nord- och östvända branterna är att de är extremt känsliga för en sådan påverkan som skulle uppkomma om en ledning dras genom området eller i närheten av dessa branter. Med en avverkning i eller i närheten av dessa branter försvinner den luftfuktighet som är så nödvändig för många av branternas arter. Detsamma gäller om våtmarkerna eller vattendragen nedanför branterna dräneras ut av t ex nya arbetsvägar under byggskedet.

Även många av de andra miljöerna som jag inventerat i Alefjäll är känsliga för påverkan. Vid gården Slättebacken som ligger inom ledningskorridor I finns t ex ett lövbryn med grov hassel med mycket höga naturvärden och i dess närhet samt utmed den lilla grusvägen finns artrika små ängsmiljöer med naturlig ängsflora (en biotop som är på stark tillbakagång och hotad i landet p g a utebliven hävd och gödsling). Längre västerut i korridoren finns andra skyddsvärda skogsmiljöer och en sumpskog som gör det svårt att inom korridoren hitta en linje för kraftledningen som inte berör områden med förhöjda naturvärden.

Brantmiljöerna i Alefjäll ligger så nära varandra att de bör betraktas som en agglomeration i landskapet. En sådan täthet ger ökade förutsättningar för känsliga arter att kunna överleva på lång sikt i detta sprickdalslandskap. Min inventering är dessutom ingen totalinventering vad gäller brantmiljöer och det finns med säkerhet branter i området som jag ännu inte besökt.

Det är uppenbart att liknande miljöer finns i Svartedalen, t ex i området kring Stora och Lilla Valeklintsvattnet och Stora Stockelidsvattnet, se bilaga 5 i samrådsunderlaget. Detta område, där ingen ledning går idag, genomkorsas av korridor A som utgör en del av huvudförslaget.

Hittillsvarande brister i utredningen

Det är trevligt att se en så påkostad och väl illustrerad utredningsrapport med så tydliga kartor. Ett stort plus. Då är det synd att utredningsarbetet tycks ha utgått från helt felaktiga förutsättningar som lett till allvarliga brister i materialet och en rapport som inte är tillfyllest som underlag till beslut om val av korridor inför det fortsatta arbetet. Skit in, skit ut brukar man ju säga.

Troligen beror detta på tidiga ställningstaganden och begränsningar redan i förfrågningsunderlaget till upphandlingen av konsult (detta är bara en misstanke, det vet jag inte). Kanske kan det också vara ett resultat av gammal utredningstradition (inte heller det är annat än en misstanke).

Jag skulle gärna ha velat att det framgått av samrådsunderlaget att man inför utredningsuppdrag hade gjort en åtgärdsvalstudie som ger en bild av behovet och de alternativ som man kan lösa sitt problem på. I väg- och järnvägssammanhang använder man sig av en fyrstegsprincip, där man endast när inget annat alternativ återstår utnyttjar det fjärde steget och bygger en ny väg eller järnväg. Att genast slänga sig över ett utredningsarbete med föresatsen att problemet endast kan lösas genom en ny kraftledning och dessutom en luftledning, kan vara riskabelt. Kanske har en åtgärdsvalstudie gjorts men det är i så fall inte tydligt i samrådsunderlaget. Redan innan man gör denna åtgärdsvalstudie bör man ha en hygglig kunskap om det landskap som ligger mellan de båda punkterna. Jag tror egentligen att sådana diskussioner i viss mån funnits under hittillsvarande arbete, men låt det då framgå bättre av rapporten, så att man förstår bättre varför ni landat där ni gjort. Det skulle i alla fall jag vilja veta och säkert många med mig.

Jag ser heller ingen ordentlig landskapsanalys i samrådsunderlaget, som beskriver det landskap som man tänkt bygga en ledning i och hur detta landskap kommit till och varför det ser ut som det gör. Vilka förutsättningar finns att dra en ledning i denna miljö och vad måste finnas kvar av funktioner när man dragit sin ledning genom detta landskap? Vilka motsatta intressen finns? Som en del av denna landskapsanalys, bör någon form av landskapsekologisk analys tas fram, som visar vilka strukturer som är viktiga för ekologin och vad som kan vara känsligt att störa. Ett småskaligt sprickdalslandskap med en massa nordvända branter är ett sådant exempel som kan vara bra att få fram. Visst finns det fragment av detta i utredningen men det mesta saknas eller förklaras för kortfattat.

När en ny väg ska byggas, brukar man göra en förstudie för att se vägprojektets genomförbarhet. När man ser att det kan finnas flera alternativa korridorer att välja mellan går man in i en utredningsfas. Då görs det stora utredningsarbetet. Man tar fram all befintlig kunskap om hela landskapet men särskilt om de olika korridorerna, genom att gå till länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, kommunerna, ideella föreningar, Artportalen, och många andra instanser. Detta samlar man in i olika GIS-skikt och sådan information som inte kan hämtas digitalt, får man själv digitalisera och lägga in i sina GIS-skikt. I regel gör man också omfattande egna naturinventeringar i fält, om än översiktliga sådana. Till denna utredning är man skyldig att göra en MKB (sedan årsskiftet endast för projekt med betydande miljöpåverkan) där man beskriver konsekvenserna för miljön, hälsan och hushållningen med naturresurser. Med detta som underlag tar man sedan ett beslut om i vilken korridor man ska fortsätta att planera vägen i.

För denna kraftledning har man endast inhämtat naturvårdsunderlag från Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och Jordbruksverket och inte tagit med all nödvändig kunskap som finns där utan endast valt en del av det digitala materialet från t ex Länsstyrelsen. Alle kommuns gedigna naturvårdsprogram från 2007, som föregåtts av naturinventeringar och omfattande insamling av befintlig kunskap, har man missat helt. Nödvändiga observationer från Artportalen ser man inte ett spår av. Ingen insamling av uppgifter tycks ha skett från några ideella föreningar. Inga uppgifter om vattenmiljöer finns redovisade (kan påverkas av kraftledningsgator). Hur ska man då kunna göra sig en bedömning över vad som är viktigt att ta hänsyn till i sitt arbete? En landskapsekologisk analys blir då omöjlig att göra om man inte har detta som underlag.

Likafullt går man med sitt bristande underlag och en tro om att naturreservat, riksintressen och Natura 2000-områden tillsammans med formellt skyddade biotopskydd nog är det viktigaste att ta hänsyn till, på samråd med en uppfattning om i vilken korridor som den nya lufledningen nog bör byggas. Visserligen med en preliminär bedömning och med hopp om att få in mer kunskap under samrådet, men man är ändå på väg att måla in sig i ett hörn med sin egen uppfattning. Det duger inte. I Alefjäll ligger Anfastebo naturreservat, men där finns bara några små fragment av förhöjda naturvärden kvar efter omfattande avverkningar inom reservatet. Att då stirra sig blind på om man gör intrång i reservatet eller inte, är inte acceptabelt.

Vi ideella krafter ska naturligtvis hjälpa till med lokal kunskap om området, men det får inte vara så att Svenska Kraftverk inte gör sin del av jobbet och bara väntar på hjälp ifrån andra. Ni har anlitat duktiga konsulter, inte minst på naturvårdsområdet. Sätt dem i arbete med att göra översiktliga naturinventeringar i kombination med GIS-analyser med all känd kunskap, så finns förutsättningar för goda analyser.

I det samrådsunderlag som lämnats ut finns kapitel 6, Förutsedd miljökonsekvens. Detta är visserligen inte en MKB, den kommer senare i processen konstigt nog, men innehållet i detta kapitel är allt annat än en konsekvensbeskrivning. Man gör endast en beskrivning av i vilka av de redovisade objekten som man gör intrång. Från detta landar man utan motiv direkt till om konsekvenserna är små, måttliga eller stora. Inte minsta spår av beskrivning av effekter och konsekvenser för de ekosystem och arter som finns i landskapet. Samma gäller andra miljöaspekter. Det är klart att det inte går att redovisa konsekvenser när man inte har gjort någon analys på landskapsnivå. Det värsta är att jag tror mig veta att Svenska kraftnät har tillgång till konsulter som är kapabla att göra sådana analyser. Att komma med sådana analyser i en MKB i ett senare skede, när man redan har bestämt i vilken korridor man vill gå med ledningen, är att komma för sent med kunskapen. På min fråga under samrådsmötet om Svenska kraftnät har för avsikt att redovisa konsekvenserna av samtliga korridorer som presenteras i samrådsunderlaget, svarade man att det kommer man inte att göra. Man kommer bara att välja ut ett par av alternativen och jämföra dessa med utbyggnadsförslaget i den kommande MKB:n.

Jag vill slutligen hänvisa till den kunskap som Lerums Naturskyddsförening har om de biologiska värdena i den sydöstra delen av Alefjäll, inte minst vad gäller fågelliv. Många av arterna som noterats där och som har hemområden i de korridorer som utpekats av Svenska kraftnät, är hotade i landet och flera av dem har hög skyddsstatus även i ett europeiskt perspektiv.

Denna del av Alefjäll är dessutom synnerligen viktig för det rörliga friluftslivet.

Med vänliga hälsningar

Thomas Grönlund
Ekolog och boende i Nödinge, Ale kommun